

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 30.06.1986, sp. zn. 1 Cz 25/86, ECLI:CZ:NS:1986:1.CZ.25.1986.1

Číslo: 36/1988

Právní věta: Vlastník, správce nebo uživatel takového pozemku, který nemá povahu chodníku, není povinen zajistit (ani s ohledem na ustanovení § 415 o. z.) úpravu a přizpůsobení pozemku pro bezpečnou chůzi bez ohledu na to, že je k chůzi fakticky využíván. Nebezpečná místa na pozemku (např. nezakrytou jámu), která nejsou ani při zvýšené opatrnosti viditelná, anebo nebezpečná zařízení umístěná na pozemku, je nutno odpovídajícím způsobem zabezpečit před přístupem (např. ohrazením pozemku nebo jeho části).

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 30.06.1986

Spisová značka: 1 Cz 25/86

Číslo rozhodnutí: 36

Číslo sešitu: 9-10

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Náhrada škody

Předpisy: 40/1964 Sb. § 421 odst. 1
§ 415

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 36

Vlastník, správce nebo uživatel takového pozemku, který nemá povahu chodníku, není povinen zajistit (ani s ohledem na ustanovení § 415 o. z.) úpravu a přizpůsobení pozemku pro bezpečnou chůzi bez ohledu na to, že je k chůzi fakticky využíván.

Nebezpečná místa na pozemku (např. nezakrytou jámu), která nejsou ani při zvýšené opatrnosti viditelná, anebo nebezpečná zařízení umístěná na pozemku, je nutno odpovídajícím způsobem zabezpečit před přístupem (např. ohrazením pozemku nebo jeho části).

(Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR z 30. 6. 1986, [1 Cz 25/86](#))

Žalobce se domáhal proti čtyřem žalovaným orgánům a organizacím náhrady škody v částce 6618,75 Kčs za poškození zdraví, které utrpěl 22. 4. 1982 na pozemku parc. č. 2274 ve V., když zakopl o drát vyčnívající ze země v délce asi 0,5 m a zlomil si krček stehenní kosti vpravo.

Rozsudkem okresního soudu ve Vsetíně bylo žalovanému československému státu – krajskému národnímu výboru uloženo zaplatit žalobci částku 3309,40 Kčs a do zbytku žalobcem uplatněné částky byla žaloba proti tomuto žalovanému zamítnuta. Proti ostatním žalovaným (městskému národnímu výboru, podniku technických služeb a stavebnímu bytovému družstvu) byla žaloba zamítnuta v celém rozsahu a o nákladech řízení mezi všemi účastníky bylo rozhodnuto tak, že žádná z účastníků nemá právo na jejich náhradu. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že za úraz žalobce odpovídá podle ustanovení § 421 odst. 1 o. z. ten žalovaný, který je vlastníkem a uživatelem pozemku, na němž došlo k úrazu. Porušení jeho právní povinnosti spatřoval v nerespektování ustanovení § 415 o. z., neboť tento žalovaný se nestaral o uvedený pozemek, ačkoliv šlo o prostor značně frekventovaný, využívaný pro chůzi i pro jízdu vozidly. Navíc v důsledku stavebního provedení komunikace chodník zcela plynule přecházel v sousedící terén bez známek terénního převýšení, které by obrubníkem oddělovalo chodník od neupraveného terénu. Žalobce se však podílí na škodě jednou polovinou, neboť sestoupil ze zpevněného vyasfaltovaného chodníku a dále kráčel neupraveným terénem, kterému nevěnoval potřebnou pozornost. V místě, kde sestoupil z chodníku do neupraveného terénu, je obrubník chodníku na stejné úrovni a naprosto zřetelný; pro další chůzi mohl žalobce použít zpevněného chodníku s asfaltovaným povrchem, i když by pak budovu staveništního zařízení obcházel.

K odvolání žalobce do všech zamítavých výroků rozsudku okresního soudu byl rozsudkem krajského soudu v Ostravě rozsudek soudu prvního stupně v odvoláním napadených zamítavých výrocích a ve výroku o nákladech řízení potvrzen s tím, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení. Odvolací soud se ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně v tom směru, že u dalších tří žalovaných nejsou splněny zákonné podmínky pro vznik odpovědnosti za škodu podle ustanovení § 421 odst. 1 o. z. Ohledně žalovaného správce pozemku zaujal názor, že rovněž neodpovídá za vzniklou škodu, neboť neporušil žádnou právní povinnost. Porušení právní povinnosti nelze tu vyvozovat ani z ustanovení § 415 o. z., když šlo o pozemek, který není určen k chůzi; správce pozemku není pak povinen udržovat pozemek v takovém stavu, aby po něm bylo možné chodit, i když je tento pozemek fakticky k chůzi užíván. Vzhledem k tomu, že však ve výroku, jímž bylo žalobě vyhověno, nebyl rozsudek soudu prvního stupně odvoláním napaden, nebyl odvolacím soudem tento výrok přezkoumán.

Stížnost pro porušení zákona, kterou podal generální prokurátor ČSR, směřovala proti rozsudkům soudů obou stupňů pouze potud, pokud jimi bylo rozhodnuto ohledně žalovaného čs. státu – KNV v O. Vytýkala oběma soudům, že si neopatřily dostatek skutkových zjištění pro posouzení porušení právní povinnosti vyplývající z ustanovení § 415 o. z. tímto žalovaným, a tedy i pro posouzení zavinění žalobce jako poškozeného.

Nejvyšší soud ČSR, jenž je podle ustanovení § 242 odst. 1 o. s. ř. vázán rozsahem a důvody stížnosti pro porušení zákona, rozhodl o této stížnosti pro porušení zákona tak, že uvedenými rozhodnutími soudů obou stupňů byl porušen zákon v rozsahu uvedeném ve stížnosti pro porušení zákona.

Z odůvodnění:

Podle ustanovení § 6, § 120 odst. 1 a § 153 odst. 1 o. s. ř. rozhoduje soud na základě skutečného stavu věci a dbá o to, aby skutečný stav věci byl zjištěn co nejúplněji.

Podle ustanovení § 415 o. z. je každý povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví a na majetku, ani k neoprávněnému majetkovému prospěchu na úkor společnosti nebo jednotlivce.

Podle ustanovení § 421 odst. 1 o. z. organizace odpovídá občanovi za škodu, kterou mu způsobila porušením právní povinnosti.

Jedním z předpokladů odpovědnosti organizace za škodu podle ustanovení § 421 o. z. je porušení právní povinnosti, která může vyplývat také z citovaného ustanovení § 415 o. z. Použití tohoto ustanovení přichází ovšem v úvahu v tom případě, když není konkrétní právní úprava dopadající na jednání, jehož protiprávnost se posuzuje.

V projednávané věci bylo třeba porušení právní povinnosti vyplývající z ustanovení § 415 o. z. posuzovat v souvislosti se všemi okolnostmi, za nichž k úrazu žalobce došlo.

Z obsahu spisu vyplývalo, že k úrazu žalobce došlo v prostoru, který nebyl určen k chůzi občanů. K chůzi byla určena vyasfaltovaná komunikace, ležící v blízkosti kritického místa, která umožňovala přístup k objektům na pozemku, tedy i k objektu, k němuž žalobce směřoval; šlo sice o delší, avšak bezpečnou cestu. Jestliže žalobce sešel z této komunikace proto, aby si zkrátil cestu a vstoupil do terénu zjevně neurčeného k chůzi, bylo jeho povinností přizpůsobit chůzi tomuto terénu a pohybovat se v něm se zvýšenou opatrností.

Na vlastníku, správci či uživateli pozemku, který není komunikací (chodníkem), nelze ani s ohledem na ustanovení § 415 o. z. požadovat, aby zajistil úpravy a přizpůsobení pozemku pro bezpečnou chůzi, i když je pozemek k chůzi fakticky využíván. Pokud by se však na tomto pozemku vyskytovala nebezpečná místa, která by nebyla ani při zvýšené opatrnosti viditelná (např. nedostatečně zakrytá jáma), popřípadě byla na něm umístěna nebezpečná zařízení, bylo v rámci povinnosti uložené ustanovením § 415 o. z. třeba, aby vlastník (správce, uživatel) pozemku terén vhodným způsobem zabezpečil, např. jeho ohrazením.

V řízení nebylo bezpečně zjištěno, zda situace v místě úrazu, kterou zjistil soud prvního stupně ohledáním 12. 6. 1984, byla shodná se situací, která existoval 22. 4. 1982, tedy v době úrazu žalobce. Z odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně nevyplývá, zda soud vycházel ze situace zjištěné v době úrazu, zda vzal v úvahu, že během dvou let, které uplynuly od úrazu do doby ohledání, mohlo dojít v kritickém místě k takovým změnám, které z hlediska stravy terénu a úrazového děje mohly mít podstatný význam pro posouzení protiprávnosti jednání nebo opomenutí uvedeného žalovaného, vyplývající z ustanovení § 415 o. z. Rovněž nebylo objasněno, zda soudem zjištěné některé odlišnosti v době ohledání proti době úrazu byly důsledkem nepřesného tvrzení účastníků nebo působením osob, mechanismů, přírodních pochodů apod. To bylo důležité pro zjištění o tom, zda žalobce si vědomě krátil cestu nebo zda nemohl bezpečně rozpoznat, že nepokračuje v chůzi opět po řádné komunikaci. Přitom je třeba vzít v úvahu nikoli pouze převýšení komunikace a ostatního terénu, ale celkovou situaci místa úrazu a jeho okolí v době úrazu. Přihlédnout bylo třeba i případnému zavinění ze strany poškozeného (§ 441 o. z.).

Pokud žalobce mohl pokračovat v chůzi po řádné komunikaci a vědomě z ní sešel do terénu, který nebyl určen k chůzi, nebylo by možné uvažovat o existenci protiprávnosti na straně prvního žalovaného ve smyslu ustanovení § 415 o. z.

Za účelem bezpečného zjištění situace v místě úrazu v době, kdy k němu došlo, bylo proto třeba provést vhodné důkazy, např. podrobný výslech žalovaného, výslech svědků znalých místních poměrů v době úrazu, popřípadě provést i další důkazy tak, aby skutečný stav věci byl zjištěn co nejúplněji.

V projednávané věci bylo třeba také posoudit, zda v tomto případě účastníkem občanskoprávního vztahu byl stát a za něho jako orgán státu jednal v řízení krajský národní výbor, nebo zda uvedený národní výbor vystupoval v tomto občanskoprávním vztahu svým jménem (srov. stanovisko uveřejněné pod č. 22/1982 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Soudy obou stupňů porušily svými rozhodnutími zákon v ustanoveních § 6, § 120, odst. 1 a § 158 odst. 1 o. s. ř. ve vztahu k ustanovením § 19, § 21, § 415, § 421 a § 441 o. z.